

ПРОТИДІЯ ПОШИРЕННЮ РАДИКАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ В КОНТЕКСТІ ЗАГРОЗИ СУЇЦИДНОГО ТЕРОРИЗМУ

У статті подано результати аналізу міжнародного досвіду протидії поширенню радикальних політичних ідей, які породжують ненависть, спонукають до масових убивств і звеличують терористів-смертників. Окреслено пріоритети міжнародного партнерства в цій сфері. Обґрунтовано необхідність активізації зусиль в розробленні та реалізації комплексу відповідних заходів в Україні.

Ключові слова: ідеологічна основа суїцидного тероризму, контртерористична стратегія, міжнародна безпека.

На міжнародному рівні поступово утверджується розуміння того, що боротьба з тероризмом – це певною мірою ідеологічне протистояння. Не випадково у схваленій 8 вересня 2006 року Генеральною Асамблеєю ООН Глобальній контртерористичній стратегії акцентовано увагу на необхідності усунення умов, які сприяють тероризмові, роблять ідеї терористів, цілі й методи терористичної діяльності привабливими в суспільстві [1].

Проте однакості в підходах щодо усунення умов, які сприяють тероризмові, зокрема щодо врегулювання міжнародних конфліктів, досі не спостерігається. У міжнародній політиці зберігаються унілатералістські тенденції, коли ігнорується система міжнародного права й недооцінюється значення міжнародного консенсусу, мають місце спроби інспірувати й підтримувати сепаратистські рухи, збройні конфлікти, вдаватися до диверсій і так званих «гібридних війн», маніпулюючи поняттями «гуманітарна місія» та «право націй на самовизначення».

Які негативні наслідки для міжнародної безпеки може мати відповідна політика вже продемонструвала військова кампанія в Іраку. Вона породила одне з основних джерел міжнародного тероризму в останні роки, стала, зокрема, каталізатором ескалації транснаціонального суїцидного тероризму – одного з найнебезпечніших феноменів сьогодення. З початку військової кампанії в Іраку помітно активізувалася терористична діяльність на Близькому Сході, у Південній і Південно-Східній Азії, у Північній Африці та Європі.

Нині епіцентром одного з міжнародних конфліктів стала Україна. Чимало експертів розглядає цей конфлікт через призму цивілізаційного вибору. Він, нажаль, уже вилився в збройне протистояння. Одночасно з протидією зовнішній агресії для України особливої актуальності набула боротьба з тероризмом та запобігання подальшій радикалізації суспільства. Це зумовлює необхідність ретельного вивчення і впровадження відповідного міжнародного досвіду. Актуальною для України залишається і загроза суїцидного тероризму, адже нині жодна держава не застрахована від бодай спорадичних його проявів на своїй території.

На теоретичному рівні загрозу конфлікту між цивілізаціями, а також перспективи діалогу релігій і культур та можливість подолання масштабних міжнародних конфліктів політичними ненасильницькими засобами розглянуто, зокрема, у працях таких авторитетних учених як З. Бжезінський, Б. Льюїс, В. Наумкін, М. Олбрайт, Є. Примаков, С. Хантінгтон [2; 3; 4; 5; 6; 7]. Попри певні відмінності в поглядах цих вчених на природу й шляхи подолання міжнародних конфліктів їхні теоретичні напрацювання дозволяють обґрунтувати комплексний підхід у подоланні міжнародного тероризму.

У низці наукових праць, опублікованих в останні роки, об'єктом яких був безпосередньо суїцидний тероризм, зосереджено увагу на соціальному контексті цього явища. Ряд дослідників, зокрема Н. Арго, С. Атран, А. Мохаддам, Д. Стерн, Й. Швейцер

та ін., дійшли висновку, що в останні роки ескалація суїцидного тероризму зумовлена передусім поширенням в ісламському світі почуттям обурення західним домінуванням, котре сприймається як загроза культурі й ідентичності мусульман, вперше поставили питання про потребу ідеологічної відсічі пропаганді ідей, що містять світоглядне обґрунтування суїцидного тероризму [8; 9; 10; 11; 12].

Таким чином, вибудовується концепція суїцидного тероризму як транснаціонального соціально-політичного явища, породженого комплексом причин: історичних, демографічних, політичних, соціально-психологічних та інших. Вона потребує подальшого розвитку. Необхідно, зокрема, всебічно розкрити зміст ідеологічної основи суїцидного тероризму, роль якої в існуванні та поширенні цього явища донедавна в експертному середовищі применшувалася, визначити основні політичні чинники, які зумовили його трансформацію з локального в транснаціональний феномен, що становить загрозу міжнародній безпеці, окреслити пріоритети міжнародного партнерства в подоланні цього виду тероризму. У контексті дослідження ідеологічної основи суїцидного тероризму особливий інтерес становлять роботи, у яких розкрито світоглядні аспекти тероризму [13; 14; 15; 16; 17], розглянуто політичну складову руху ісламського відродження, зокрема, радикального його напрямку [18; 19; 20; 21; 21; 22; 23], інтерпретації доктрини війни в ісламі, полеміку, що ведеться навколо цієї проблеми [24; 25]. Ці роботи складають теоретичну основу для більш ґрунтовного дослідження ідеологічної основи суїцидного тероризму як соціально-політичного явища, що становить загрозу міжнародній безпеці.

Мета цієї статті – проаналізувати міжнародний досвід протидії поширенню радикальних політичних ідей, які породжують ненависть, спонукають до масових убивств і звеличують терористів-смертників, окреслити подальші пріоритетні кроки міжнародного партнерства в цій сфері.

Ідеологічну основу суїцидного тероризму становлять політичні доктрини організацій і рухів, що є суб'єктами терактів смертників. Ці доктрини визначають цілі політичної діяльності, інтегрують і мобілізують послідовників до збройної боротьби. Вони містять ідеї, які виправдовують жертви серед цивільного населення та спонукають до вчинення смертоносних актів насильства ціною власного життя.

З початком військової кампанії в Іраку суїцидний тероризм трансформувався в транснаціональне явище, яке становить загрозу міжнародній безпеці. Його ідеологічною основою стала політична доктрина децентралізованого транснаціонального екстремістського руху «салафітського» спрямування. Теракти смертників – основна «зброя» у глобальній боротьбі цього руху [26].

Ескалація міжнародного тероризму, його прояви в усе більш масштабних і небезпечних формах зумовлюють необхідність підвищення індивідуального й колективного потенціалу суб'єктів міжнародних відносин у подоланні цієї проблеми. В останні роки міжнародним співтовариством зроблено ряд кроків, що свідчать про усвідомлення масштабів загрози та демонструють прагнення усунути умови, що сприяють тероризмові.

Протидія радикалізації суспільства розглядається як невід'ємна складова контртерористичної стратегії в Європейському Союзі. Зусилля ЄС у цій сфері нині спрямовано в трьох основних напрямках. По-перше, вживаються заходи щодо виявлення й припинення діяльності мереж та окремих осіб, котрі підбурюють європейців до насильства, спонукають до участі в терористичній діяльності. По-друге, здійснюються контрпропагандистські заходи задля утвердження в суспільстві толерантності й неприйняття екстремізму, заперечення інтерпретації міжнародних конфліктів як зіткнення цивілізацій. Третій важливий напрям політики ЄС у сфері протидії радикалізації суспільства – недопущення в європейських країнах дискримінації меншин, сприяння їх інтеграції в європейські суспільства. ЄС також намагається сприяти діалогу релігій і культур, утвердженню не лише в Європі, але й за її межами добрососуського правління, верховенства

права, забезпеченню основних прав і свобод людини, подоланню конфліктів політичними ненасильницькими засобами [27].

Майже в усіх європейських країнах визнано злочином розпалювання міжетнічної та міжконфесійної ненависті й ворожнечі. У деяких країнах ухвалено окремі закони, які забороняють пропаганду фашизму та нацизму, а також діяльність організацій, що сповідують відповідну ідеологію. Здійснюються заходи із законодавчого забезпечення протидії поширенню інших радикальних ідеологій, відбуваються парламентські слухання із залученням експертів, представників релігійних спільнот та інших інститутів громадянського суспільства.

У ряді європейських країн нині реалізуються комплексні програми (плани) протидії поширенню радикальних політичних ідей у суспільстві, формування стійкого неприйняття громадянами насильницьких методів політичної боротьби. Здійснюються спроби запровадити системне інформаційне забезпечення відповідної державної політики, у складі національних антитерористичних структур створюються підрозділи, які відповідатимуть за цей напрям діяльності. Започатковано масштабну інформаційно-пропагандистську роботу серед категорій громадян, котрі потенційно вразливі до впливу радикальних політичних ідей.

Слід наголосити на тому, що ефективна протидія поширенню радикальних політичних ідей можлива лише за умови об'єднання зусиль держав і громадянського суспільства. Важливу роль засобів масової інформації, громадських організацій, релігійних спільнот, ділових кіл, освітніх закладів у протидії підбурюванню до тероризму підкреслює РБ ООН [28]. Позиція ООН полягає в тому, що екстремістська ідеологія знецінює людське життя, зрощує культуру насилля й нетерпимості й таким чином сприяє розширенню соціальної бази терористичних угруповань, стає інструментом залучення до терористичної діяльності. Тож громадянське суспільство має більш активно протидіяти поширенню радикальних політичних ідей, які виправдовують і возвеличують масові вбивства й сакральну самопожертву.

Нині органи влади ряду держав посилюють контроль за поширенням інформації в Інтернеті. У США, наприклад, заборонено поширювати в глобальній мережі будь-яку інформацію, оприлюднення якої заборонене в друкованих та електронних ЗМІ. Провайдери зобов'язані повідомляти правоохоронні органи про підозрілих клієнтів. Разом з тим Інтернет має бути не лише об'єктом контролю, але й ефективним засобом протидії тероризму. Його можливості поки що недостатньо використовуються органами держбезпеки й правопорядку. Між тим, використання сучасних інформаційних технологій в антитерористичній діяльності – актуальна тема, що потребує більш ґрунтовного теоретичного розроблення.

Важливим напрямом протидії поширенню радикальних політичних ідей в умовах інформаційного суспільства є участь у контрпропагандистській діяльності науковців, теологів та інших лідерів громадської думки, зокрема, із активним використанням сучасних інформаційних технологій. В Ізраїлі, наприклад, активну інформаційно-пропагандистську роботу в цій сфері проводять неурядові організації. Пропагуються ідеї неприпустимості пособництва терористам та посилення пильності громадян у питаннях безпеки. Міжнародний інститут протидії тероризму (International Institute for Counter-Terrorism) цілеспрямовано інформує громадян стосовно терористичної загрози й державної політики протидії тероризму. Матеріали, які поширює організація, уніфікують уявлення в суспільстві про причини, особливості й наслідки тероризму в Ізраїлі, спонукають громадян сприяти органам державної влади в протидії тероризму. Інститут співпрацює з Міжнародною контртерористичною академічною спільнотою (The International Counter-Terrorism Academic Community) в розробленні за участі експертів з різних країн нових механізмів протидії терористичній загрози, пошуку ефективних шляхів взаємодії в цій сфері держави й інститутів громадянського суспільства [29].

Велике значення має беззастережний осуд державами й громадянським суспільством тероризму в усіх його формах і проявах як однієї з головних загроз міжнародному миру й

безпеці, вияв міжнародним співтовариством солідарності з жертвами терористичних нападів, з громадянами країн, на території яких учинено теракти, захист прав і підтримка жертв тероризму та їх родин, застосування дієвих санкцій по відношенню до країн, які надають будь-яке сприяння терористам.

Водночас важливим напрямом протидії поширенню радикальних політичних ідей має стати утвердження демократичних норм та добрососуського правління. ООН закликає уряди держав уникати надмірного застосування сили, дотримуватися міжнародних норм у сфері прав людини, забезпечувати верховенство права. ООН також ініціює глобальну антитерористичну кампанію громадянського суспільства, в рамках якої мав би, зокрема, популяризуватися досвід діяльності тих опозиційних рухів, які досягають значних результатів без застосування насильства [30].

В останні роки відбулося чимало міжнародних заходів за участю представників держав, громадських організацій, релігійних громад, наукового співтовариства, на яких обговорювалися проблеми й перспективи діалогу релігій і культур. Вони проводяться під егідою провідних міжнародних організацій, керівників держав. Цей масштабний міжнародний рух відображає стурбованість міжнародної спільноти поширенням радикальних настроїв у суспільствах, зростанням проявів нетерпимості й дискримінації, він засвідчує прагнення народів світу до утвердження взаєморозуміння, взаємоповаги, толерантності представників різних культур і релігійних традицій, неприйняття спроб використати релігійні чи культурні розбіжності для виправдання насильства.

Примітно, що в підсумкових документах представницьких міжнародних форумів, зокрема Міжнародної конференції з питань боротьби з тероризмом (Ер-Ріяд, 5-8 лютого 2005 року), Конференції з проблем тероризму й екстремізму (Хартум, 24-25 липня 2007 року), Міжнародної конференції «Тероризм: виміри, загрози й контрзаходи» (Туніс, 15-17 листопада 2007 року), Міжнародної зустрічі на вищому рівні з питань демократії, тероризму й безпеки (Мадрид, 8-11 березня 2005 року) та інших, наголошено на необхідності спільними зусиллями рішуче протидіяти поширенню ідей, що сповідають ненависть і заохочують насилля, підкреслено провідну роль Організації Об'єднаних Націй у розвитку міжнародного співробітництва, спрямованого на те, щоб на основі норм міжнародного права усувати умови, які сприяють терористам, утверджувати в суспільстві загально визнані цінності, терпимість і плюралізм, розвивати діалог різних релігійних, культурних, етнічних спільнот. Такий діалог повинен базуватися на взаєморозумінні, взаємоповазі й рівності між народами. (Див. матеріали конференцій на сайті ООН.)

Низка ініціатив, спрямованих на подолання поляризації суспільства, сприяння міжкультурному й міжконфесійному взаєморозумінню, міжнародному миру й стабільному розвитку, ґрунтується на партнерських зв'язках з урядами, міжнародними й регіональними організаціями, інститутами громадянського суспільства в рамках проекту «Альянс цивілізацій», започаткованого у 2005 році з ініціативи Іспанії й Туреччини під егідою ООН. Основою для формування концепції й плану дій «Альянсу цивілізацій» стала доповідь Групи високого рівня (Alliance of Civilizations: Report of the High-Level Group, November 13, 2006). Автори документу (видатні політики, вчені, громадські діячі) засудивши терористичні методи боротьби, вказали на політичну природу екстремізму та наголосили на необхідності долати умови, що сприяють зростанню радикальних настроїв і породжують опір із застосуванням насилля. Серед таких умов:

- пов'язане з глобалізацією відчуття загрози культурним і релігійним цінностям, національній самобутності;
- бідність, економічна нерівність (зростаюча дистанція між багатими й бідними країнами), дискримінація, суперечності у сфері прав людини, релігійна й культурна нетерпимість, що породжують відчуття несправедливості й відчуження;
- політичні репресії, військові конфлікти й іноземна окупація, що призводять до загострення політичної й гуманітарної кризи [31].

Коли йдеться про нейтралізацію пропаганди екстремістських угруповань, які намагаються апелювати до релігії, складно переоцінити роль теологічного обґрунтування помилковості радикальних інтерпретацій віровчення. Тим більше, що діяльність екстремістів та її ідейна основа дають чимало підстав для цього: притаманна їм крайня нетерпимість, надмірність у питаннях віри, претензії на власну винятковість і вищість, огульні звинувачення у віровідступництві, нелюдська жорстокість, м'яко кажучи, суперечливі намагання обґрунтувати правомірність масових убивств та самовбивчих актів насильства. Видатні теологи, представники різних богословсько-правових шкіл, конфесій світових релігій недвозначно засудили тероризм. У цьому контексті знаковими стали «Амманське послання» (9 листопада 2004 року), «Амманська декларація» (6 липня 2005 року), «Мекканська декларація» (8 грудня 2005 року), «Мадридська декларація» (18 липня 2008 року). Учасники форумів наголосили на духовній єдності світових релігій, їх конфесій, течій і шкіл, закликали міжнародне співтовариство об'єднатися навколо спільних цінностей і моральних норм, поширювати культуру поміркованості й терпимості, толерантності й взаєморозуміння, взаємної поваги до віри, традицій, релігійних символів, зробити діалог загальним принципом міжнародних відносин, не допускати поширення ненависті, вести боротьбу з расизмом та «псевдорелігійним» екстремізмом [32; 33; 34; 35].

Діалог представників різних релігій і культур, напевно, матиме перспективи, якщо його учасники не намагатимуться нав'язати свою позицію іншому, як і досягти уніфікованих позицій з усіх питань. Більш реалістичні цілі діалогу – подолати недовіру, позбутися стереотипів, уточнити позиції сторін, узгодити дії у вирішенні спільних проблем, акцентувати увагу на тому, що об'єднує, сприяти духовному збагаченню культур.

Категоричний осуд тероризму, ідеології, що спонукає до насилля, – відправна точка діалогу. Крім того, намітилися тенденції, які можна розглядати як умови для його розвитку. У цьому ряду – усвідомлення в західних спільнотах проблеми ісламофобії та практичні кроки щодо її подолання, застереження стосовно будь-яких спроб пов'язати тероризм із традиційним віровченням, поступове утвердження позиції, що свобода слова не сумісна з відвертим розпалюванням міжконфесійної ворожнечі.

Народи різних країн мають багато в чому однакові прагнення. Примітно, що держави-учасниці Організації «Ісламська конференція», як і європейські країни, проголошують метою свого розвитку досягнення добродесного правління, розширення політичної участі, забезпечення верховенства права, захисту прав людини, соціальної справедливості, транспарентності й відповідальності, подолання корупції й розбудову інститутів громадянського суспільства.

Важливо також, що поширені в Європі монотеїстичні релігії – іслам, іудаїзм та християнство – мають споріднену доктринальну основу, вони близькі історично й культурно. Ці віровчення заохочують терпимість, поміркованість, справедливість, добродесність. У них визнаються основними цінностями життя та гідність особи, свобода думки й віросповідання. Тобто цінності, які відображені також в Європейській конвенції з прав людини. Традиційні релігії відхиляють радикалізм, фанатизм, засуджують ізоляціоністські й людиноненависницькі ідеології, як і екстремістську діяльність. Тож попри конфесійне й культурне розмаїття європейці, безумовно, мають спільні духовні традиції, що є однією з основних передумов порозуміння, миру й злагоди в європейських суспільствах.

Важливий засіб міжкультурного й міжконфесійного діалогу – поширення базових знань про релігії й традиції різних народів, загальнолюдські цінності, впровадження освітніх програм, які заохочують «свободу думки, терпимість й освічену поміркованість як альтернативу войовничості й екстремізму» [30, с. 6]. Усвідомлення необхідності конструктивної співпраці в цій сфері держав і релігійних об'єднань громадян усе більше утверджується у світі. У Резолюції № 1743 (2010) ПАРС, зокрема, зазначено, що країни-члени повинні підтримувати вивчення релігій, щоб привернути увагу суспільства до

спільного походження й цінностей іудаїзму, християнства та ісламу, а також до їхнього впливу на сучасний європейський гуманізм [36].

Важливе завдання – належна експертна оцінка літератури й інших матеріалів, що можуть містити ідеї, спрямовані на розпалювання ворожнечі, спонукати до екстремістської діяльності. Проте, у цій сфері нерідко мають місце значні розбіжності як в оцінках різних експертів, так і в самих підходах до оцінювання.

В Україні поняття «екстремістська діяльність» та «екстремістські матеріали» законодавчо не визначені. Разом з тим у вітчизняному законодавстві передбачено кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту, розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, приниження національної честі та гідності, образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями тощо. Реалізуючи заходи із протидії протиправному поширенню відповідних матеріалів, варто враховувати досвід інших держав, труднощі, що виникають із експертною оцінкою відповідних матеріалів. Конструктивним вирішенням цієї проблеми, на думку автора, було б створення відповідних державних експертних комісій, до складу яких уходили б авторитетні політологи, соціальні психологи, теологи. Вбачається конструктивним також активне залучення відповідних експертів до встановлення умов, які сприяють поширенню в суспільстві радикальних політичних ідей, визначення й уточнення контртерористичної стратегії, підготовки й реалізації практичних заходів із протидії тероризму.

У цілому серед вітчизняних фахівців утверджується думка, що в сучасних умовах протидія тероризму має базуватися на застосуванні комплексного підходу до усунення корінних причин цього небезпечного явища, запобігання поширенню в суспільстві радикальних ідей, що породжують ненависть і спонукають до насильства [37; 38]. Політична ситуація в нашій країні свідчить про нагальну потребу в застосуванні саме такого підходу, про необхідність активізації зусиль в розробленні та реалізації комплексу відповідних заходів.

В останні роки спостерігається поглиблення співпраці суб'єктів міжнародних відносин у сфері протидії тероризму, утверджується комплексний підхід у подоланні цієї загрози, усвідомлення того, наскільки важливо усунути умови, які роблять цілі й методи терористичної діяльності привабливими в суспільстві. У числі пріоритетів контртерористичної стратегії: локалізація й розв'язання політичними засобами регіональних конфліктів, утвердження добрососуського правління, забезпечення верховенства права, захисту прав людини, соціальної справедливості, розширення політичної участі, розбудова інститутів громадянського суспільства, подолання проблем корупції, соціальної відчуженості, дискримінації за етнічною, національною й релігійною приналежністю, запобігання поширенню в суспільстві ксенофобських настроїв, радикальних політичних ідей, які спонукають до насильства, культу «мучеників» та дегуманізації жертв.

На жаль, результати міжнародних зусиль у подоланні умов, сприятливих для ескалації міжнародного тероризму, поширення ідей, які породжують ненависть, спонукають до насильства й самозречення, поки що не такі вже й значні. Негативні соціально-економічні тенденції, соціальна поляризація, помітне падіння рівня життя більшості населення, різке зростання безробіття, складна криміногенна ситуація, прояви загального невдоволення у суспільстві можуть зумовлювати загострення соціальних суперечностей, поширення радикальних ідей, що спонукають до насильницьких методів політичного протесту.

Аби запобігти негативним тенденціям необхідно послідовно впроваджувати спільні підходи й розвивати правові механізми узгоджених дій міжнародного співтовариства, спрямованих на запобігання поширенню радикальних політичних ідей, виявлення й припинення пропаганди тероризму, утвердження в суспільстві безумовного осуду політично мотивованого насилля й терористичної діяльності в усіх її формах і проявах.

Для того, щоб зупинити зростання рівня конфліктності в суспільстві, зумовленої політичними переконаннями, расовою, етнічною та конфесійною неприязню, необхідно, зокрема, позбутися хибних уявлень, забобонів і взаємної недовіри, утверджувати загальнолюдські цінності, культуру поміркованості й толерантності, заохочувати повагу до віри, традицій і релігійних символів різних народів. Стратегічна мета – плюралістичне суспільство, в якому представники різних спільнот, люди різного етнічного походження, віросповідання й переконань можуть жити в мирі і взаємній повазі.

Ефективна протидія тероризму в сучасних умовах неможлива без конструктивної взаємодії органів державної влади й інститутів громадянського суспільства, дієвої участі експертного середовища в державному управлінні. Досвід такої взаємодії, набутий різними країнами протягом останніх років, варто враховувати в подальшому розвитку системи протидії тероризму в Україні.

Необхідно запроваджувати системну інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо суспільно небезпечного характеру злочинів терористичного характеру, передбаченої законодавством відповідальності та неминучості покарання за вчинення таких злочинів. З урахуванням новітніх тенденцій є нагальна потреба у подальшій теоретичній розробці інформаційної складової протидії тероризму в нашій країні.

Ескалація діяльності екстремістських угруповань, які намагаються апелювати до релігії, зумовлює необхідність переосмислення місця й ролі релігії в суспільстві, взаємин між державою і релігійними громадами. Традиційні релігії можуть зробити значний позитивний внесок у виховання молоді, конструктивно впливати на політичну свідомість людей, запобігаючи поширенню радикальних ідей, спотворених інтерпретацій віровчення.

Аби позбавити міжнародний тероризм суспільної підтримки, подолати умови, які сприяють поширенню ненависті, радикальних політичних ідей, що виправдовують насильство й возвеличують смертників, міжнародному співтовариству необхідно пройти довгий і складний шлях. Ефективно вирішувати це завдання можливо лише за умови поваги до прав і фундаментальних свобод людини, на основі норм міжнародного права, загальнолюдських цінностей і моральних засад, утілених у всіх світових релігіях.

Література:

1. The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy: Resolution adopted by the General Assembly on 8 September 2006 A/RES/60/288 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/88/PDF/N0550488.pdf?OpenElement>.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський [пер. з англ. А. Іщенка]. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 203 с.
3. Льюїс Б. Что не так? Путь Запада и Ближнего Востока: прогресс и традиционализм / Б. Льюїс [пер. з англ. Т. Гутпникова]. — М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. — 224 с.
4. «Остановить поток мусульман в Европу невозможно, он будет больше» : Директор Института востоковедения РАН Виталий Наумкин – о причинах и последствиях конфликта Запада и Ближнего Востока [Електронний ресурс] // Интернет-газета «www.znak.com». — 20.12.2012. — Режим доступу: <http://www.znak.com/urfo/articles/20-12-21-01/100140.html>.
5. Олбрайт М. Религия и мировая политика / М. Олбрайт [пер. с англ. А. Денисов]. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — 352 с.
6. Примаков Е. ООН: вызовы времени [Электронный ресурс] / Е. Примаков // Россия в глобальной политике. — Сентябрь – Октябрь 2004. — № 5. — Режим доступа: http://www.globalaffairs.ru/number/n_3948.
7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон [пер. с англ. Т. Велимеев, Ю. Новиков]. — М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. — 603 с.

8. Argo N. The Role of Social Context in Terrorist Attacks [Електронний ресурс] / N. Argo // The Chronicle of Higher Education. — February 3, 2006. — Режим доступу: http://web.mit.edu/clawson/www/polisci/OldFiles/students/nargo/Argo_social_context_of_terror_attacks.pdf.
9. Atran S. The Moral Logic and Growth of Suicide Terrorism [Електронний ресурс] / S. Atran // The Washington Quarterly, 29:2. — Spring 2006. — P. 127-147. — Режим доступу: http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/05/99/38/PDF/TWQ06spring_atran.pdf.
10. Moghadam A. Suicide Terrorism, Occupation, and the Globalization of Martyrdom : A Critique of Dying to Win [Електронний ресурс] / A. Moghadam // Studies in Conflict & Terrorism, 29:8. — December 2006. — P. 707-729. — Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10576100600561907>.
11. Stern J. Beneath Bombast and Bombs, a Caldron of Humiliation [Електронний ресурс] / J. Stern // The Los Angeles Times, — June 6. — Режим доступу: <http://articles.latimes.com/2004/jun/06/opinion/op-stern6>.
12. Schweitzer Y., Goldstein Ferber S. Al-Qaeda and the Internationalization of Suicide Terrorism : Memorandum No. 78 of the Jaffee Center for Strategic Studies [Електронний ресурс] / Y. Schweitzer, Ferber S. Goldstein. — Режим доступу: [http://d26e8pvoto2x3r.cloudfront.net/uploadimages/Import/\(FILE\)1188301256.pdf](http://d26e8pvoto2x3r.cloudfront.net/uploadimages/Import/(FILE)1188301256.pdf).
13. Васильев А. Исламский экстремизм и кризис мусульманской цивилизации / А. Васильев // Вестник РАН. Т. 75. — М: 2005. — № 8. — С. 697-703.
14. Дмитриев А., Залысин И. Религиозный терроризм: сущность, истоки, разновидности / А. Дмитриев, И. Залысин // Религия в самосознании народа (религиозный фактор в идентификационных процессах) [Отв. ред. М. П. Мчедлов]. — М.: Институт социологии РАН, 2008. — С. 86-108.
15. Медведко Л. Международный терроризм – составляющая мирового антиглобалистского движения / Л. Медведко // Терроризм – угроза человечеству в XXI в [Текст] : статьи / РАН. Ин-т востоковедения (М.) ; [отв. ред. Р. Б. Рыбаков]. — Москва : Крафт+, 2003. — С. 76-104.
16. Митрохин Л. Религия и терроризм / Л. Митрохин // Терроризм и религия : сб. науч. тр. [науч. ред. В. Н. Кудрявцев ; сост. Л. В. Брятова] ; Обществ.-консультативный совет по проблемам борьбы с международным терроризмом РАН. — М. : Наука, 2005. — С. 4-24
17. Kimmage D. Terrorist Ideology : Hearing of the United States Senate Select Committee on Intelligence [Електронний ресурс] / D. Kimmage. — June 12, 2007. — Режим доступу: <http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/229.pdf>.
18. Еспозіто Д. Ісламська загроза. Міф чи реальність? / Д. Еспозіто [пер. з англ. І. Саповський]. — Львів : Кальварія, 2004. — 336 с.
19. Кепель Ж. Джихад : Экспансия и закат исламизма / Ж. Кепель [пер. с фр. В. Денисов]. — М. : Ладомир, 2004. — 468 с.
20. Левин З. Реформа в исламе. Быть или не быть? : Опыт системного и социокультурного исследования / З. Левин. — Москва : Крафт+, 2005. — 230 с.
21. Малашенко А. Исламская альтернатива и исламский проект / А. Малашенко. — М. : Весь Мир, 2006. — 221 с.
22. Степанянц М. Реконструкция религиозной мысли в исламе / М. Степанянц // Вопросы философии. — М.: Наука, 2002. — № 3. — С. 42-54.
23. Сюкияйнен Л. Исламская правовая культура против экстремизма / Л. Сюкияйнен // Терроризм в современном мире [Под общ. ред. В. Шульц]. — М.: Наука, 2011. — С. 411-451.
24. Гайнутдин Р. Ислам против терроризма / Р. Гайнутдин // Терроризм и религия : сб. науч. тр. [науч. ред. В. Н. Кудрявцев ; сост. Л. В. Брятова] ; Обществ.-консультативный совет по проблемам борьбы с международным терроризмом РАН. — М. : Наука, 2005. — С. 73-108

25. Семчинський К. В. Онтологія релігійно-філософських концептів війни і миру в християнстві та ісламі : дис. ... кандидата філософських наук : 09.00.11. / Семчинський Костянтин Валерійович. — К., 2005. — 224 с.
26. Kachur S. The Role of Political Ideology in the Spread of Suicide Terrorism [Електронний ресурс] / S. Kachur // Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal. — 2014. — Vol. 01. — P. 69-81. — Режим доступу: http://sp-sciences.io.ua/s850605/kachur_serгей_2014._the_role_of_political_ideology_in_the_spread_of_suicide_terrorism._social_and_human_sciences._polish-ukrainian_scientific_journal_01_01_pp._69-81.
27. The EU Counterradicalization Strategy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/EU%20Counterradicalization%20Strategy.pdf>.
28. Резолюція Ради Безпечности ООН 1624 (2005) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/510/54/PDF/N0551054.pdf?OpenElement>.
29. Акопян О. Противодействие терроризму. Зарубежный опыт [Електронний ресурс] / О. Акопян // Вебсайт Национального института развития современной идеологии. — Режим доступу: <http://www.nirsi.ru/68>.
30. Uniting against terrorism: recommendations for a global counter-terrorism strategy : Report of the Secretary-General (A/60/825) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/60/825.
31. Alliance of Civilizations: Report of the High-level Group (November 13, 2006) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.unaoc.org/repository/HLG_Report.pdf.
32. The Amman Message (Amman, 9 November 2004) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ammanmessage.com/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=30.
33. The Statement issued by the International Islamic Conference (Amman, 4 - 6 July 2005) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ammanmessage.com/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=34.
34. The Makkah Al-Mukarramah Declaration (the Third Session of the Extraordinary of the Islamic Summit Conference, 7–8 December 2005) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oic-oci.org/ex-summit/english/Makka-dec-en.htm>.
35. The Madrid Declaration issued by the World Conference on Dialogue (Madrid, 16-18 July 2008) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/566/36/PDF/N0856636.pdf?OpenElement>.
36. Islam, Islamism and Islamophobia in Europe : Resolution PACE 1743 (2010) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewHTML.asp?FileID=17880&Language=EN>.
37. Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації : зб. матеріалів «круглого столу», 24 лют. 2011 р., Київ / ред. М. Г. Гуцало. — К. : НІСД, 2011. — 120 с.
38. Запобігання радикалізації і тероризму: міжнародний досвід і національний вимір : зб. матеріалів «круглого столу» / ред. М. Г. Гуцало. — К. : НІСД, 2012. — 102 с.

Качур С. И. Противодействие распространению радикальных политических идей в контексте угрозы суицидного терроризма

В статье представлены результаты анализа международного опыта противодействия распространению радикальных политических идей, которые порождают ненависть, побуждают к массовым убийствам и превозносят террористов-смертников. Определены приоритеты международного партнерства в этой сфере. Обоснована

необходимость активизации усилий по разработке и реализации комплекса соответствующих мер в Украине.

Ключевые слова: идеологическая основа суицидного терроризма, контртеррористическая стратегия, международная безопасность.

Kachur S. Combating the spread of radical political ideas in the context of the threat of suicidal terrorism

The article presents an analysis of international experience in combating the spread of radical political ideas that generate hatred, incite mass murder and glorify suicide bombers. The author has identified priorities for international partnerships in this area. The author substantiated the need to intensify efforts to develop and implement a set of appropriate measures in Ukraine.

Keywords: *an ideological basis of suicidal terrorism, a counter-terrorism strategy, an international safety.*